

**‘Eenzijdige
bezuinigingspolitiek
staat groei in de weg’**

---

drs. Ad Melkert

Tekst: Jacques Geluk

Oud-minister Ad Melkert toetst als staatsraad 'onze' begroting en de Miljoenennota aan de Europese regels en kijkt tegelijk naar de samenhang, bijvoorbeeld met de werkgelegenheid. De man van de Melkertbanen pleit – mede met het oog op automatisering – voor een bredere kijk en aanpak. Daarnaast wil hij tijdens lezingen de problemen van vandaag begrijpelijk maken door ze in een historische context te plaatsen en te vertellen over zijn vele ervaringen in het buitenland.

“Over de effecten van robotisering voor de arbeidsmarkt ben ik niet somber. Natuurlijk komen er gigantische verschuivingen. Banen verdwijnen, maar er komen nieuwe bij. Dat kan aansluitingsproblemen opleveren en (her- of bij-)scholing zal voor veel mensen noodzakelijk zijn. Toch schept deze ontwikkeling vooral kansen, bijvoorbeeld voor het anders inrichten van de manier waarop we arbeid organiseren.” In een rapport dat een PvdA-commissie eind 2013 onder voorzitterschap van Ad Melkert schrijft over hoe Nederland uit het dal van de crisis kan klimmen, staat al het pleidooi voor het invoeren van een twee keer vierdaagse werkweek voor stellen. “Vier jaar later zitten we nog steeds vast in het vaste patroon van vijf dagen werken en twee dagen weekend, waarbij vrouwen vaak kleinere banen hebben dan mannen. Voor buiten de gebaande paden denken is helaas weinig oor. Jammer. Met onze oplossing is het bijvoorbeeld ook makkelijker de kinderen op te vangen of ouders meer aandacht te geven.”

“De belangrijkste aanbeveling uit dat rapport – beter gebruikmaken van macro-economische beleidsinstrumenten om groei aan te zwengelen – geldt ook nog steeds”, zegt Melkert, die als commissievoorzitter zijn eerste binnenlandse klus binnenhaalde nadat hij in 2002 de nationale politiek had verlaten. “Rond 2012 waren 80.000 bouwvakkers werkloos. Tegelijk was toen al duidelijk dat Nederland binnen de Europese Unie achterloopt op het gebied van investeringen in de infrastructuur en klimaatvriendelijke bouw. Eén van de ideeën was die twee te koppelen door een enorm programma voor groene bouw en renovatie

van de grond te tillen. Ik heb nooit begrepen waarom dat nooit tot actie heeft geleid. We hadden er veel werkloze bouwvakkers mee kunnen helpen, maar zouden daarmee nu ook veel schoolverlaters perspectief kunnen bieden. Die maatregelen kunnen geld kosten terwijl we natuurlijk moeten voldoen aan de regels van Brussel. Die bieden echter ruimte voor tijdelijke afwijkingen wanneer die de economische groei bevorderen.” In dit verband wijst Melkert op de gevaren van een eenzijdige bezuinigingspolitiek. “Dat beleid staat groei in de weg, waardoor ook de staatschuld nauwelijks afneemt en de werkloosheid hoog blijft”, aldus Melkert, die vindt dat dit in Europees verband aan de orde moet worden gesteld. “Onze commissie heeft het idee gelanceerd als bovengrens van de werkloosheid vijf procent aan te houden. Bij een hoger percentage moet een land extra economische en monetaire maatregelen treffen. Belangrijk blijft het verlagen van de lasten op arbeid. Als arbeid goedkoper is zal een werkgever eerder ook mensen met een wat lagere opleiding of productiviteit aannemen. Op dit gebied moeten regeringen hun beleid fundamenteel herzien, ook met oog op de verdergaande automatisering. Bedrijven met veel robots moeten, vanuit hun winsten of kapitaal, bijdragen aan het in stand houden van een arbeidsmarkt. Sommige menselijke arbeid is nu eenmaal onvervangbaar.”

MELKERTBANEN

Melkert constateert dat het werkgelegenheidsbeleid ook in eigen land nog altijd zoekende is en te veel gericht op de aanbodzijde. “Het is niet zo dat het vanzelf goed komt als de economie weer wat op stoom is en de regels flexibel zijn. Het is evenzeer

nodig vanuit de arbeidsvraag te redeneren en, ervan uitgaande dat iedereen talenten heeft, te proberen vraag en aanbod beter bij elkaar te brengen. Bijvoorbeeld met behulp van belastinginstrumenten en trainingsovereenkomsten. Soms kan de overheid banen creëren, zoals ik in de jaren negentig als minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heb gedaan met de introductie van de zogenoemde Melkertbanen. Langdurig werklozen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt konden dankzij een subsidieregeling aan het werk bij (gemeentelijke) instellingen. In de huidige Participatiewet en bij sommige gemeenten zijn daarvan elementen terug te vinden.” Volgens Melkert zijn er meer mogelijkheden dan mensen vaak denken en staat het buiten kijf dat de private sector de meeste banen moet scheppen. De overheid moet daarvoor, zegt hij stellig, wel de regie voeren en kaders scheppen om te voorkomen dat er ‘gaten vallen in het arbeidsgebouw’.

STAATSRaad

Een deel van het werk dat hij heeft gedaan in het kader van het rapport uit 2012 is relevant voor de functie die hij sinds begin dit jaar bekleedt bij de Raad van State. In zijn nieuwe kantoor in het gebouw van de Raad aan de Haagse Kneuterdijk, zegt Melkert: “Ik ben daar samen met enkele collega's staatsraad in buitengewone dienst. De Europese Unie vraagt van elke lidstaat dat de voornemens die de regering voorlegt aan Brussel vergezeld moeten gaan van een onafhankelijke toets door een nationaal aangewezen commissie. Die vormen wij binnen het kader van de Raad. Zo toetsen wij de voorjaarskaders en de Miljoenennota aan de

Europese regels, die vooral streng zijn als het gaat om de reductie van tekorten en de staatsschuld. We beschouwen daarbij het algemene begrotingsbeleid, mede in relatie tot de macro-economische omgeving en de daarmee samenhangende werkgelegenheid. Het is ook onze taak de regeringsstukken te becommentariëren en indien nodig van kritische aantekeningen en aanvullingen te voorzien als het gaat om de manier waarop de regering omgaat met bepalingen over het bevorderen van economische dynamiek en groei.” Bij de invoering van de euro is in het kader van het Groei- en Stabiliteitspact afgesproken dat landen elkaar moesten kunnen aanspreken op hun begrotingsbeleid. De commissie waarvan Melkert nu deel uitmaakt is daarvan een uitvloeisel.

CARRIÈRE

Als zelfstandige adviseert Ad Melker regeringen, bedrijven en niet-gouvernementele organisaties over allerlei onderwerpen die verband houden met de rol van multilaterale instellingen, zoals de Wereldbank en de Verenigde Naties, of liggen op het terrein van werkgelegenheid en economische ontwikkeling. Hij probeert kruisverbindingen te leggen. Zo is hij geregeld in Georgië. De helft van de staatsbegroting daar is afhankelijk van bijdragen van Europa, Amerika en de Wereldbank. De regering dreigt daardoor haar onafhankelijkheid deels te verliezen. “Ik adviseer de minister-president over de coördinatie van die donorbijdragen, met het doel de positie van de regering in het overleg met de EU en andere partners te versterken op basis van haar eigen prioriteiten.”

Werken in en reizen naar het buitenland is, naast sociale zaken, werkgelegenheid en financiën, de tweede constante lijn in Melkerts carrière. “Europa en het Midden-Oosten komen op de een of andere manier steeds terug. Ik ben ook nog in de race geweest voor de functie van directeur-generaal van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO). Dat had in de lijn gelegen. De internationale functies die ik wel heb mogen vervullen bij de Wereldbank en de Verenigde Naties hebben me altijd de gelegenheid gegeven de

mondiale agenda te volgen en verschillende economische stelsels te kunnen vergelijken op het niveau van de G20, waar Nederland via de EU bij betrokken is. Dat heeft me veel inzicht gegeven in de grote vragen van werkgelegenheid, migratie en sociaaleconomische ontwikkeling en de opties om nationaal, Europees en mondiaal vooruit te komen.”

‘Bedrijven met veel robots moeten bijdragen aan het in stand houden van een arbeidsmarkt’

INSPIREREND

“Mensen volgen grote problemen als werkloosheid, de toestroom van vluchtelingen en de oorlog in het Midden-Oosten enorm. Ik merk bij spreekbeurten, waarvoor ik graag op pad ga, dat mensen het waarderen als je verbanden kunt leggen en aan de hand van een stukje geschiedenis de dingen van vandaag en de mogelijke oplossingen voor morgen begrijpelijker kunt maken. Door mijn verblijf in Irak en vele bezoeken aan en ervaringen in landen in het Midden-Oosten en met organisaties als de Wereldbank en de VN kan ik de samenhang der dingen laten zien. Dat is heel belangrijk. Wanneer ze daardoor kunnen meediscussieren voelen velen dat als heel inspirerend.”

Het schetsen van de economische en politieke situatie op een bepaald moment is wellicht nog belangrijker om de achtergrond van bepaalde ontwikkelingen te duiden. “Europa heeft het de afgelopen acht jaar economisch gezien enorm voor de kiezen gekregen, met een veel te hoge werkloosheid. Veel mensen zijn onzeker, omdat ze niet weten of hun kinderen het straks beter krijgen dan zij. In zo’n klimaat vinden velen het moeilijker open te staan voor grote groepen vluchtelingen, waardoor ze defensiever reageren. Daar heb ik op zichzelf begrip voor. Anderen laten zich juist niet afschrikken en staan klaar om te helpen. Het Rode Kruis heeft nog nooit zoveel vrijwilligers gehad. Fantastisch!” Melkert discussieert daar graag over. “We moeten erover doorpraten om te laten zien waar het probleem vandaan komt en wat de mogelijkheden zijn het bij de bron aan te pakken, namelijk door politieke initiatieven in het Midden-Oosten te nemen, zodat mensen geen aanleiding meer hebben om te vluchten. Ik wil mensen het grotere verhaal laten horen, aanknopingspunten geven en vertellen hoe het eventueel wel kan, zodat ze kunnen omgaan met allerlei sentimenten waarmee ze via de (sociale) media in aanraking komen. Alles wordt uitgegroot, maar ze weten diep in hun hart ook wel dat het sluiten van de grenzen geen oplossing is en dat ze in zo’n wereld niet willen leven.”

Melkert voelt iets van een drang om de kenniservaring die hij heeft mogen opdoen in Nederland en daarbuiten over te dragen. “Ik geloof dat we inderdaad in een moeilijke tijd leven en het van belang is dat mensen niet de kop in het zand steken, maar juist open met elkaar de discussie aangaan. Daar aan kan en wil ik mijn bijdrage leveren.” 🎓

Drs. Ad Melkert is zelfstandig adviseur en staatsraad bij de Raad van State. Hij is lid van de Partij van de Arbeid en was voor deze partij Kamerlid, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (1994-1998) en fractievoorzitter. In 2002 werd hij bewindvoerder van de Wereldbank en in 2006 tweede man bij het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties. Van juli 2009 tot 1 oktober 2011 was Melkert speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal der VN in Irak. admelkert@speakersacademy.nl

